

# Civilsamfundet står sammen om Kriminalforsorgen

Uddybning af forslag til Kriminalforsorgens næste flerårsaftale



48 personer fra 18 civilsamfundsorganisationer har i maj 2021 arbejdet i workshops med at give forslag til næste flerårsaftale for Kriminalforsorgen. Alle forslagene er oplyst i én-sides oversigt, og dette papir uddyber de enkelte forslag.

Det bemærkes, at alle de oplyste civilsamfundsorganisationer har haft mindst en deltager i mindst en undergruppe, men at deltagelse ikke betyder at organisationerne nødvendigvis går ind for alle forslag.

## Oversigt:

Forslag 1. Giv civilsamfundet sit eget lokale og en ambassadør .....	2
Forslag 2. Kriminalforsorgen skal afspejle det danske samfund – værdi- og it-mæssigt.....	2
Forslag 3. Bedre chancer efter fængsling: Fjern forhindringerne for et kriminalitetsfrit liv gennem .....	3
Forslag 3a. Opfylde det behov for programvirksomhed, som ses i LS/RNR-vurderingerne .....	3
Forslag 3b. Bedre placering af indsatte.....	4
Forslag 3c. Øget brug af pensioner, udstationering, virksomhedsforløb indenfor og frigang til arbejde / uddannelse	4
Forslag 3d. Indfør halvvejshuse, drevet af CSO .....	5
Forslag 3e. En model for sagsomkostninger, der motiverer til at forlade kriminalitet .....	6
Forslag 4. Vi bruger straf og fængsling bedre gennem .....	6
Forslag 4.a. Øget brug af fodlænke (varetægt, front-door, back-door). .....	6
Forslag 4.b. Korttidsafsonere .....	7
Forslag 4c. Voldsdømte, der ikke er klar til programmer .....	8
Forslag 4d. Bedre indhold under varetægt .....	9
Forslag 5. Vi skaber bedre sikkerhed for alle gennem .....	10
Forslag 5a. En ny model for regimer .....	10
Forslag 5b. Disciplinærsystem .....	10
Forslag 5c. Isolation.....	11
Forslag 5d. Styrkelse af sikkerheden gennem øget relationsarbejde og fjernelse af ulogiske rutineprocedurer. ....	12
Forslag 6. Skab bedre kontakt til og forståelse af omverdenen ved at .....	12
Forslag 6a. Spredt danske værdier gennem CSO-inddragelse.....	12
Forslag 6b. Stille minimumskrav til kommunerne / kommunal startpakke til løsladte.....	12

## Forslag 1. Giv civilsamfundet sit eget lokale og en ambassadør

### Forslag:

Alle fængsler skal have en ansat "Civilsamfundsambassadør" og afsætter et lokale i alle fængsler til civilsamfundsaktiviteter.

Civilsamfundsambassadøren har til opgave at koordinere tilbuddene fra civilsamfundet omkring gældsrådgivning, uddannelsesstøtte, mentorordninger, konflikthåndtering etc. Ambassadøren skal sørge for, at alle indsatte og ansatte har et godt kendskab til mulighederne. Ambassadøren skal endvidere sørge for, at de frivillige får læring om regler og sikkerhed i kriminalforsorgen, så kriminalforsorgen er tryk ved at have de frivillige på matriklen. Ansvar forankres på ledelsesniveau og indgår i kontrakterne for anstalterne.

Det er afgørende, at ambassadøren befinder sig fysisk på fængslet og er en del af hverdagen.

Der skal derudover være et fysisk område/lokale, hvor civilsamfundet kan møde de indsatte personligt og præsentere deres tilbud. Civilsamfundsorganisationerne skal kunne have faste mødetider, hvor de indsatte ved, de kan træffe dem. Lokalerne vil også kunne bruges til aktiviteter, som civilsamfundet organiserer, fx AA og NA-møder.

### Begrundelse:

- Det kan aflaste Kriminalforsorgen
- Vi bruger de ressourcer der findes i samfundet
- Indsatte får trænet almindelig mellemmenneskelig interaktion og bliver påvirket af de frivilliges normer
- Tilbuddene kan nemmere fortsætte efter afsoning. Det skaber kontinuitet og øger dermed reintegration i samfundet
- Indsatte kan forberedes bedre til løsladelsen og tiden efter afsoningen. De skal have hjælp til gældsrådgivning, bolig, uddannelse etc.
- Øget støtte mindsker recidivprocenten.
- Civilsamfundet vil gerne hjælpe. Der er ventelister for at blive frivillig.

Handleplanen skal indeholde en vurdering af, om den indsatte kan få gavn af støtte fra en eller flere civilsamfundstilbud og i givet fald hvordan.

Der foreslås udarbejdet "Pixi-bøger" med lokale civilsamfundstilbud.

Det er næppe realistisk at ansætte civilsamfundsambassadører i de eksisterende arresthuse, men de nye store arresthuse, som er planlagt etableret, bør også have civilsamfundsambassadører og lokale til civilsamfundsaktiviteter.

## Forslag 2. Kriminalforsorgen skal afspejle det danske samfund – værdi- og it-mæssigt

### Forslag:

Kriminalforsorgen skal afspejle det danske samfund – værdimæssigt og it-mæssigt. Regimer, disciplinærsystem og fritidstilbud skal udtrykke de værdier, der i øvrigt dominerer det danske samfund. Kriminalforsorgen skal ikke imitere parallelsamfunds eller rocker/bande-organisationers tankegang. Tidssvarende IT gør det muligt for indsatte at gennemføre uddannelse og arbejde, samt at være i kontakt med kommune, eget netværk og nyt netværk, som civilsamfundsorganisationer bistår med.

### Uddybning og begrundelse:

Værdimæssigt skal kulturen, med afsæt i vores grundtvigianske rødder, fylde mere i fængslerne. I stedet for at blive marineret i omgivelsernes kriminelle holdninger i fritiden skal indsatte have lejlighed til at udvide deres horisont, lære nyt og engagere sig i det samfund, de skal løslades til. Dette skal ske dels ved at engagere både lokale fritidsorganisationer og aftenskoler i fængslets aktiviteter og ved at give lokale borgere adgang til at lære nyt side om side med den indsatte. Derved møder indsatte normerne fra det omgivende samfund og skaber kontakt til organisationer og situationer, de kan opsøge på den anden side af afsoningen.

Kulturelle aktiviteter kan desuden give mulighed for at indsatte kan se deres børn og familie om et fælles tredje, som giver en bedre ramme for kontakt end et antal timer i et lille, lukket rum.

Det danske samfunds værdier og tankegang skal også genindføres i disciplinærsystemet, hvor nul-tolerance og skemalagte sanktioner i dag har erstattet det gode fængselsfaglige arbejde. Skønnet skal gives tilbage til betjentene på en måde, der sikrer indsattes rettigheder og som virker konstruktivt for disciplinærsystemets formål: at motivere til bedre opførsel. Derfor bør der også fokuseres på, hvordan den negative adfærd kan undgås i fremtiden. Forslagene angående regimer og disciplinærsystem beskrives nærmere i forslag 5.

IT-mæssigt halter Kriminalforsorgen langt efter både det omgivende danske samfund og efter tilsvarende institutioner i andre lande, inklusive USA. Hvor online besøg og uddannelse er almindeligt i både systemer, der traditionelt er langt mere straffende og strenge end det danske og i skandinaviske lande, hvis systemer ligner Danmarks, er Kriminalforsorgen ikke i stand til at levere selv de enkleste løsninger for indsatte og tilsynsklienter. En gennemgribende it-reform for kontakt til og samarbejde med kommuner, uddannelsesinstitutioner, potentielle arbejdspladser, besøgende (via online booking), familie, pårørende og andre er afgørende nødvendig. Det er også nødvendigt at sikre, at indsatte selv er vant til it-værktøjer, der er almindelige eller endda påkrævede i det omgivende samfund.

Tidssvarende IT vil omfatte blandt andet:

- Online besøg, hvilket særligt vil være en fordel for indsatte hvis nærmeste bor langt væk – og for teenagebørn, der ønsker at bevare kontakten til deres forældre, men også at have et normalt teenageliv. Relevansen af online besøg understreges af at mange indsatte fra Københavnsområdet afsoner i Sdr. Omme.
- Besøgs-booking, herunder for varetægtsarrestanter; i den forbindelse sikres det, at pårørende har adgang til besøg uden for almindelige arbejds- og skoletid.
- Booking af møder i Kriminalforsorgen for tilsynsklienter
- For indsatte: booking af møder samt gennemførelse af online møder med kommunale sagsbehandlere samt til andre typer af aktiviteter uden for fængslet
- Gennemførelse af uddannelse i såvel åbent som lukket fængsel
- Mulighed for arbejde under afsoning, idet man i dag selv ved fysisk fremmøde på en arbejdsplads har brug for at bruge online værktøjer til fx vagtplanlægning
- Brug af netbank, NemID samt andre værktøjer, der er påkrævede i det omgivende samfund

Når Danmark halter bagefter andre lande på IT-området, kan det være på grund af en frygt for problemer, der mere handler om forældede IT-systemer end om de muligheder, der i 2021 er for sikker og velfungerende IT i forhold til indsatte.

### Forslag 3. Bedre chancer efter fængsling: Fjern forhindringerne for et kriminalitetsfrit liv gennem

- a. Programvirksomhed, der svarer til behovet hos indsatte,
- b. Bedre placering af indsatte på afdelinger, der ikke trækker dem tilbage i kriminalitet og som giver incitamenter til at følge regler og undgå kriminalitet,
- c. Øget brug af pensioner, udstationering, virksomhedsforløb indenfor, frigang til arbejde /uddannelse,
- d. Nye halvvejs huse for løsladte, drevet af CSO,
- e. En model for sagsomkostninger, der motiverer til at forlade kriminalitet.

Punkterne 3a – 3e uddybes og begrundes i det følgende.

#### Forslag 3a. Opfylde det behov for programvirksomhed, som ses i LS/RNR-vurderingerne

##### Forslag:

I flerårsaftalen sikres det, at indsatte har reel og dækkende adgang til programvirksomhed, og der bør følges op på dette i resultatkontrakter samt årsrapporter. Der bør også være offentligt tilgængelige data på institutions- eller områdeniveau for afdækkede behov og adgang til programvirksomhed.

### Begrundelse:

LS/RNR har tydeliggjort indsatte behov for programvirksomhed og behandling, men der er i dag et stort gab mellem det behov, der demonstreres af LS/RNR på den ene side og den programvirksomhed, der faktisk tilbydes.

På Kriminalforsorgens hjemmeside er det nemt at finde information om programvirksomhed, men det reelle udbud i fængslerne er sparsomt. Det illustreres af Kriminalforsorgens data for afholdte programmer i 2019, altså før covid-krisen: 335 dømte – hvilket omfatter indsatte, fodlænkeafsonere og tilsynsklienter – modtog programvirksomhed, og i gennemsnit modtog de ti timers undervisning. Dette vil sige, at der var tale om meget korte programmer og / eller at der var et stort frafald.

Antallet på 335 dømte skal ses i forhold til at der i 2019 var:

- 10.810 nyindsættelser i fængsler og arresthuse
- 2.223 iværksatte fodlænkeafsoninger
- 7.656 nyoprettede tilsyn,
- Mens det gennemsnitlige belæg i fængsler og arresthuse var på 3.974 personer per dag.

Et konkret eksempel fra et åbent fængsel, der modtager en del indsatte med lange domme tidligt i afsoningen (Horserød Fængsel) er, at der kun er reel adgang til Anger Management (8 lektioner) og MOVE (16 lektioner).

### Forslag 3b. Bedre placering af indsatte

#### Forslag:

Bedre placering af indsatte på afdelinger, der ikke trækker dem tilbage i kriminalitet og som giver incitament til at følge regler og undgå kriminalitet.

Dette forslag er beskrevet nærmere under 5a, en ny model for regimer, men er desuden nævnt her, da forslaget – ligesom fængselsbetjentes relationsarbejde – både har betydning for indsatte chancer efter fængslet og for sikkerheden.

#### Begrundelse:

Over de senere årtier har Kriminalforsorgens regimer og afdelingsstruktur udviklet sig i en retning, hvor indsatte, der ønsker at bevæge sig væk fra kriminalitet, først og fremmest har mulighed for at komme i misbrugsbehandling. Indsatte, der ikke har dette behov, har kun dårlig mulighed for at komme til afdelinger med ro og et konstruktivt klima. Uddannelsesafdelinger kan være en undtagelse herfra, men der kan også være indsatte, der hverken har brug for uddannelse eller misbrugsbehandling, og som stadig ønsker en rolig afsoning. Der kan derfor være behov for både flere afdelinger med mulighed for en rolig afsoning uden stoffer.

Kriminalforsorgen har, grundlæggende, et konstruktivt sæt af incitament for indsatte, men dette system er druknet under de seneste otte års ændringer. Der er brug for at opdatere incitamentstrukturen til nutidens behov og til den sammensætning af indsatte, der findes i fængsler i dag. Det bør blandt andet ske gennem en ændret placering af indsatte og inddeling af regimer med incitament, der også hænger sammen med det opdaterede disciplinærsystem.

Det er afgørende, at indsatte rettigheder sikres gennem en nøje beskrivelse af hvordan incitament, regimer og disciplinærsystem hænger sammen.

Det bemærkes, at det tårnhøje belæg skal nedbringes, før Kriminalforsorgens personale får reel mulighed for at implementere dette forslag.

### Forslag 3c. Øget brug af pensioner, udstationering, virksomhedsforløb indenfor og frigang til arbejde / uddannelse

Udslusning via pension samt ved hjælp af frigang til beskæftigelse eller uddannelse vil skabe den gradvise overgang til samfundet, som mange mangler i dag ved løsladelse. Dertil kommer, at øget brug af pensioner og udstationering gennem en udvidelse af kriterierne vil spare fængelskapacitet. Derfor foreslås:

### 3c.1. Pensioner og udstationering:

1. At øge antallet af pensioner og pensionspladser  
Der er behov for flere pensioner for at dække landet geografisk. Derudover er der behov for flere pensionspladser
2. At lave et mere struktureret indhold under ophold på pension på fængselsvilkår  
Indholdet kan både være programvirksomhed og strukturerede og systematiske tilbud fra civilsamfundet, herunder gældsrådgivning, uddannelsesstøtte, mentorordninger, konflikthåndtering etc.
3. At udvide kriterierne for udstationering, herunder at lempe de tidsmæssige krav til udstationering
4. At skabe større ledelsesmæssigt fokus på at øge brugen af udstationering

#### Begrundelse:

- Pensionspladser er billigere end fængselspladser og kræver ikke nødvendigvis fængselsbetjente
- Man lærer at begå sig uden tæt kontrol inden løsladelsen. Det øger trygheden i samfundet. Alle skal ud at være nogens nabo.
- Der skal være et struktureret indhold, for man skal ikke kunne være på en pension uden at yde noget.

### 3c.2. Større brug af virksomhedsforløb indenfor samt frigang til uddannelse og arbejde:

1. At lempe kriterierne for frigang til uddannelse og arbejde.
2. At øge brugen af fængselsforløb med deltagelse af virksomheder som ved Fundamentet på Sdr. Omme Fængsel, hvor fængslet, High:Five og virksomheder arbejder sammen om konkret applikérbar, virksomhedsrettet undervisning, der kan resultere i job udenfor.
3. At skabe større ledelsesmæssigt fokus på at øge brugen af frigang og virksomhedsforløb

#### Begrundelse:

- Uddannelsesspektret for de indsatte øges væsentligt, når de kan bruge det almindelige uddannelsessystem og ikke er begrænset af de tilbud, fængslet har mulighed for at give
- Uddannelsesforløb kan startes op i fængslet og fortsætte udenfor via frigang. Herved får den indsatte mulighed for en gradvis overgang fra fængslet til samfundet udenfor
- Frigang kan for visse indsatte, herunder korttidsdømte, tillades fra afsoningens start, så de undgår at miste deres arbejde og fortsat kan forsørge deres familie under afsoning
- Andre indsatte vil kunne have arbejde udenfor fængslet i den sidste del af afsoningen og/ eller straks fra løsladelsen
- Dem, der kan og vil, skal have de bedste forudsætninger for at bidrage til samfundet og betale skat efter afsoning.

### Forslag 3d. Indfør halvvejshuse, drevet af CSO

#### Forslag:

- Der indføres halvvejshuse, som til forskel fra en pension skal være for folk, der er prøveløsladt eller løsladt, men ikke har en holdbar boligløsning. Halvvejshuse skal rumme både misbrugende og ikke-misbrugende, da det fælles problem her er boligsituationen. Mange misbrugende har et særligt brug for støtte efter afsoningen til at komme på fode og fastholde eller opstarte en misbrugsbehandling.
- Halvvejshusene skal findes i alle regioner og boligløse indsatte visiteres af kommunerne i samarbejde med Kriminalforsorgen. Kommunerne skal have ansvaret for driften på Halvvejshusene og være visiterende myndighed. I samarbejde med den løsladte og Kriminalforsorgen matches et Halvvejshus med den løsladtes behov, eksempelvis placering tæt på prosocialt netværk.
- I halvvejshuset arbejdes motiverende med socialisering og træning i Almindelig Daglig Livsførelse. Beboere skal overholde husreglerne, som blandt andet inkluderer basale ting som at opføre sig ordentligt overfor andre, ikke have kriminalitets- eller stoffremmende samtaler, ikke indtage euforiserende stoffer i huset eller drikke på fællesarealer i en grad, der er til gene for andre. Beboerne skal deltage på ugentlige husmøder, hvor man nærmere aftaler pligter og rammer for huset.

- Civilsamfundsorganisationerne laver opsøgende arbejde i Halvvejshusene på samme måde, som det i dag gøres i Kriminalforsorgen. Det vil sige, at Den Sociale Retshjælps Fond vil kunne yde gældsrådgivning, Cafe Exit vil kunne lave mentorarbejde, og High:Five kan hjælpe de løsladte med at komme i beskæftigelse. På denne måde videreføres det resocialiserende arbejde fra afsoning efter endt straf for dem, der har behov for det.

Begrundelse:

- Det sænker recidivet for de mange løsladte, der mangler en holdbar bolig.
- Det skaber tryghed, idet løsladte får bedre muligheder for at leve et kriminalitetsfrit liv, ved at man ved, hvor de er og ved at man kan arbejde videre med den enkelte efter løsladelse.

Forslag 3e. En model for sagsomkostninger, der motiverer til at forlade kriminalitet

Der henvises til:

- Den vedtagne folketingsbeslutning B 273 om ændring af reglerne om sagsomkostninger i straffesager,
- Justitsministeriets betænkning nr. 1547. Justitsministeriet, som kan downloades fra [https://www.elov.dk/media/betaenkninger/betaenkning\\_om\\_sagsomkostninger\\_i\\_straffesager.pdf](https://www.elov.dk/media/betaenkninger/betaenkning_om_sagsomkostninger_i_straffesager.pdf),
- Bogen *Sagsomkostninger i straffesager – ny viden om et gammelt problem* fra december 2020 skrevet af Annette Olesen, Anders Brinck Rosenholm, Kasper Jørgensen, Theis Holm Trabolt, Sidsel Brøndberg Simonsen, Tenna Hansen, Pia Rind Jakobsen, Amalie Kudsk, Julie Pedersen og Amalie Hermansen. Bogen kan downloades gratis fra <https://vbn.aau.dk/da/publications/sagsomkostninger-i-straffesager-ny-viden-om-et-gammelt-problem>.

**Forslag 4. Vi bruger straf og fængsling bedre gennem**

- Øget brug af fodlænke (varetægt, front-door, back-door).
- Kontakt til korttidsafsonere før afsoning, så de kan gå i gang med programmer og måske kvalificere sig til fodlænke. Der laves særlige afdelinger for folk med ganske korte domme.
- Fokuseret, individuel indsats for voldsdømte, der ikke er klar til programmer.
- Sikring af et bedre indhold under varetægt.

Forslag 4.a. Øget brug af fodlænke (varetægt, front-door, back-door).

Dette forslag vedrører dels indførelse af en ny ordning for fodlænke i varetægt samt udvidelse af kriterierne for fodlænke som front-door og back-door.

4a.1. Varetægt

Forslag:

Undersøg forskellen på brugen af varetægtsfængsling i Danmark og udlandet og indfør fodlænke som et alternativ til varetægtsfængsling. Retten kan vurdere, om fodlænke er tilstrækkeligt, politiet kan holde øje med hvor personen er og Kriminalforsorgen vil kunne føre tilsyn med den varetægtsfængslede.

Begrundelse:

- Hvis man bruger fodlænke som alternativ til varetægt, vil man spare mange ressourcer, og man vil sikre at der opretholdes en normaliseret hverdag, som vil komme samfundet til gode. Det vil være muligt for den varetægtsfængslede at opretholde kontakt til familie, arbejde og venner.
- Danmark bruger varetægtsfængsling langt mere end mange andre lande og der er grund til dels at udforske forskellene (og benytte denne viden til at nedsætte brugen i Danmark), dels at se på muligheder for at anvende fodlænke, som giver kontrol med den sigtede og er langt mindre indgribende.

#### 4a.2. Front-door (fodlænke i stedet for fængsel)

Forslag: Kriterierne for fodlænke som front-door udvides.

Det bør undersøges, hvorfor antallet af afsonere med fodlænke (front-door) er faldet fra de knapt 400 i 2015 til de nuværende knapt 300 (2019), og om der er en fornuftig grund til faldet.

Der findes at være behov for en tilpasning af kravene til og indholdet af afsoningen med fodlænke.

Den gældende grænse på 6 måneder har været gældende siden 2013, og erfaringerne med fodlænke er fortsat gode. Der findes eksempler fra andre lande på en højere grænse end 6 måneder (fx 12 måneder i Frankrig – andre?). Det foreslås, at grænsen på seks måneder hæves, fx op til 18 måneder, eventuelt for visse typer af kriminalitet. 18 måneder svarer til det område, hvor samfundstjeneste kan benyttes, uden at der foreligger helt ekstraordinære grunde.

Derudover bør man overveje at tilpasse ordningen, så man fx ikke nødvendigvis skal være i arbejde eller uddannelse for at gøre brug af fodlænke. I stedet kan der være et mere struktureret indhold i afsoningen under fodlænke. Det indebærer mere brug af KiF, civilsamfundets tilbud, programvirksomhed, Mosaik mv.

#### 4a.3. Back-door (udslusning med fodlænke)

Forslag: Kriterierne for fodlænke som back-door udvides væsentligt. Det gennemsnitlige daglige belæg af udstationerede med fodlænke har de senere år ligge på omkring 20. Dette tal bør kunne øges væsentligt uden at give anledning til betænkeligheder, idet back-door fodlænke bruges i den sidste del af afsoningen. Det vil imidlertid forudsætte, at der lempes betydeligt på betingelserne for at benytte back-door fodlænke. Back-door fodlænke vil kunne kombineres med et struktureret indhold fra civilsamfundet og KiF.

#### Begrundelse:

- Erfaringerne med fodlænke er gode. Langt de fleste overholder vilkår, og det skaber ikke utryghed
- Dømte kan bidrage til samfundet og betale skat under afsoning. Vi fastholder dem som samfundsydere
- Dømte kan bibeholde mest mulig kontakt til samfundet under afsoning
- Tilbagefaldet er væsentligt lavere for afsonere i fodlænke end i fængsel
- Det nedbringer risikoen for ny kriminalitet og bidrager dermed til et tryggere samfund
- Fodlænke som back-door er et relevant sidste trin inden løsladelse
- Afsoning med fodlænke skal ske under hensyntagen til offeret, ligesom det gør i dag. Eksempelvis kan der være områder, hvor den dømte ikke må tage ophold
- Fodlænke er meget billigere end fængsel og kan frigøre pladser i de overfyldte fængsler

### Forslag 4.b. Korttidsafsonere

Forslag: Kontakt til korttidsafsonere før afsoning, så de kan gå i gang med programmer og måske kvalificere sig til fodlænke. Der laves særlige afdelinger for folk med ganske korte domme.

#### 4b.1. Samtale med KIF

*Alle med ubetingede fængselsdomme på under 4 måneder, som ikke ansøger om eller som får afslag på afsoning i fodlænke (ca. 2.100 i 2019), indkaldes til en samtale med KIF hurtigst muligt efter dommen med henblik på at drøfte forventninger til og tilbud for afsoningen.*

Ud af knapt 4.500 idømte fængselsstraffe på under 4 måneder afsones ca. 2.100 i fængsel (2019 tal). Der er behov for mere fokus på og en bedre tilrettelæggelse af de korttidsdømtes afsoning. Det er ikke noget "let" klientel, da de ellers havde fået samfundstjeneste eller fodlænke.

De fleste korttidsdømte er på fri fod mellem dom og afsoning, og der vil ofte være nogen ventetid på afsoning. Det er vigtigt, at der kan iværksættes relevante hjælpeforanstaltninger – i samarbejde med civilsamfundet – i tiden mellem dom og afsoning. Det kan være misbrugsbehandling, voldsprogrammer, tilknytning af mentor eller andet. Mange af de korttidsdømte er dømt for vold eller tyveri – og det er vores indtryk, at der ofte er misbrugsproblematikker.

Det må påregnes, at flere vil være egnede til at afsones i fodlænke, hvis de undergiver sig relevant behandling inden og under afsoningen. Dermed vil der være et incitament for de dømte til at undergive sig relevant behandling. Samtidig vil der frigøres fængselspladser.

Begrundelse for forslag 1:

- Der bør hurtigst muligt iværksættes relevante hjælpeforanstaltninger i samarbejde mellem KIF, kommune og civilsamfundet
- Det vil kunne øge antallet af fodlænkeafsonere, hvilket vil frigøre fængselspladser

#### 4b.2. Særafdelinger i åbne fængsler

*Der oprettes 3 – 4 særafdelinger i åbne fængsler (spredt geografisk) for korttidsstraffede. Her vil afsoningen kunne målrettes de korttidsdømtes særlige behov.*

Samtalen med KIF vil kunne bruges til en screening med henblik på at opnå den mest hensigtsmæssige afsoning. Det kan fx handle om at kunne tilbyde relevant uddannelse eller behandling eller frigang til at passe sit arbejde eller et uddannelsesforløb under afsoningen.

Personalet på disse afdelinger skal uddannes til at have særligt fokus på tilbuddene i civilsamfundet. Afdelingerne skal kunne tilbyde korte programmer om fx misbrug og vold og korte uddannelser fx AMU-kurser, gerne så de dømte kan få et bevis for uddannelsen, som de kan bruge efter afsoningen. Tilbud kan gennemføres enten af værk mestre eller socialpædagogisk personale eller af civilsamfundet.

Afdelingerne skal også huse korttidsdømte, som får tilladelse til at gå i frigang til arbejde eller uddannelse uden for fængslet. Vi foreslår, at muligheden for frigang fra dag et udvides for de korttidsdømte, jf. forslag 3c.

Afsoning på de særlige afdelinger forudsætter, at den dømte har viljen til at bruge afsoningen konstruktivt og medvirke til en stille og rolig afsoning. De dømte, som ikke vil det, placeres som i dag på en almindelig afdeling efter en konkret vurdering (hvor de så vidt muligt ikke kan blive styrende og ødelægge afsoningen for andre).

Begrundelse for forslag 4b.2.:

- I fængslerne bliver de korttidsdømte let overset, da de er på vej ud igen, inden de har været gennem modtagelsesprocedure og visitation.
- De korttidsdømte er ofte en belastning for det øvrige klientel, da de ikke har samme interesse som de langtidsdømte i at få en fornuftig afsoning
- Afsoningen vil kunne tilrettelægges med særligt fokus på de korttidsdømtes behov.

#### Opfølgning

Begge de foreslåede ordninger bør løbende evalueres med henblik på at sikre, at de behov til korttidsafsoningerne, som afdækkes hos KIF, kan imødekommes i særafdelingerne. Endvidere skal det afdækkes, om forventningen om at få flere i fodlænke holder, og om de mere målrettede afsoninger fører til lavere recidiv.

Forslagene giver mulighed for nærmere at afdække gruppen af dømte med korte fængselsdomme, som ikke kan afsones i fodlænke.

#### Forslag 4c. Voldsdømte, der ikke er klar til programmer

**Forslag:** en fokuseret, individuel indsats for voldsdømte, der ikke er klar til de programmer, der tilbydes i Kriminalforsorgen. Dette gennemføres som en forsøgsordning – fx i ét område - med sammenligning til en gruppe af indsatte med tilsvarende LS/RNR-score eller kriminalitetsbelastning, der ikke har fået denne indsats.



### Begrundelse:

Vold har i mange år været i fokus i retspolitikken ved skærpelse af straffe og rammer, der skal sikre hurtig behandling af sager samt straffuldbyrdelse. Det er en høj prioritet hos såvel politikere som befolkning at nedbringe vold – borgerne løser konflikter med ord i stedet for næver eller det, der er værre.

Kriminalforsorgen har visse tilbud til voldsdømte, der er parat til programmer som *Anger Management*, men udover at adgangen til disse er stærkt begrænset (jf. forslag 3a), så er det praktikerens vurdering, at der er indsatte, som ikke er klar til at modtage og drage gavn af de værktøjer, de vil få på disse kurser. Det er særligt ulykkeligt, fordi disse personer vurderes at være i særligt stor risiko for at begå vold igen. Derfor foreslås en intensiv, fokuseret og individuel indsats for et antal voldsdømte som en særlig forsøgsordning i næste flerårsaftale.

### Forslag 4d. Bedre indhold under varetægt

Det foreslås allerede – jf. forslag 4a – at undersøge hvorfor andre lande kan varetægtsfængsle lange mindre end Danmark og at indføre fodlænke som alternativ til varetægtsfængslede.

Herudover foreslås det at:

1. Undlade at bruge gamle arresthuse (der er bygget til isolation) til varetægt,
2. Skabe bedre indhold under varetægt ved planlægningen af nye varetægtsfængsler (fx det, der planlægges på Sjælland). Herunder:
  - a. særlige programmer for de varetægtsfængslede, fx i retning af det norske "Stressmestring", idet mange varetægtsarrestanter har brug for hjælp til at overvinde den krise, varetægtsfængslingen medfører.
  - b. ret og adgang til kontakt til familie via telefon, iPad og mere besøg. I en række andre lande bruges iPads og telefon og andre virtuelle midler til at sikre varetægtsfængslede ret til kontakt med deres omgivelser.
  - c. vil der også kunne spares ressourcer for politiet og kriminalforsorgen. Der er ikke nogen dokumentation for, at opklaringsprocenten falder, såfremt B&B ikke var der, eller for at opklaringsprocenten stiger ved at benytte sig af B&B.
3. Inddrage civilsamfundet mere under en varetægtsfængsling, fx via
  - a. Samtaler med uvildige, præster, Kirkens korshær
  - b. Adgang til psykologsamtaler, da man rammes af måske den største krise i ens liv
  - c. Fritidsaktiviteter / tankeadspredelse. Civilsamfundet kunne bruges til at bygge bro til samfundet med henblik på det videre liv efter en varetægtsfængsling.
4. Stille lovkrav at den varetægtsfængslede hjemmekommune holder kontakt til personer under varetægtsfængsling. Den varetægtsfængslede skal være tilknyttet en sagsbehandler i den kommune, han/hun kommer fra.
5. Begrænse brug af brev- og besøgskontrol (B&B), hvilket vil spare ressourcer for både politi og kriminalforsorg
6. Inddrage forslag til forbedringer for varetægtsfængslede fra *Varetægtsfængsling – Danmarks hårdeste straf* af professor Peter Scharff Smith m.fl.

### Begrundelse:

- De varetægtsfængslede skal behandles som uskyldige, indtil det modsatte er bevist, men de sidder under vilkår, der er særligt skærpede i forhold til afsonere. Dette er beskrevet nøje af professor Peter Scharff Smith m.fl. i bogen "Varetægtsfængsling, Danmarks hårdeste straf".
- Et kendt problem med betydning for både landets sikkerhed og recidivrisikoen er at varetægtsfængslede ofte løslades pludseligt og uden adgang til ressourcer. Kriminalforsorgen har ikke ret til at følge en person, der er løsladt fra varetægt og der er heller ikke andre myndigheder, der i dag er forpligtede til at bistå vedkommende. Det er afgørende at sikre en bedre løsladelse fra varetægt, især ved pludselig løsladelse.
- Man er som udgangspunkt ikke isoleret, når man bliver varetægtsfængslet, men det er i praksis i høj grad sådan man sidder, når man bliver varetægtsfængslet.

## Forslag 5. Vi skaber bedre sikkerhed for alle gennem

- a. En ny model for regimer på tværs af alle fængsler, hvor man bliver placeret i det regime og de regler, der passer bedst til individet. Hele strukturen for afdelinger og regimer gentænkes, idet Kriminalforsorgen nedsætter et udvalg med civilsamfund og forskere, der også sikrer retssikkerheden for indsatte.
- b. Et disciplinærsystem med meget begrænsede, men til gengæld langt mere motiverende reaktioner, fx 3 dages fratagelse adgang til kondirum eller tv (men med adgang til radio) på almindelige afdelinger
- c. Begrænsning af alle former for isolation; i det omfang, isolation eller begrænsning af fællesskab stadig finder sted, tilbydes indsatte stressmestring, tankeadspredelse gennem lydbøger og aktiviteter ved hjælp af CSOer.
- d. At gå tilbage til det gode relationsarbejde som grundlag for højere sikkerhed og ved at fjerne ulogiske rutineprocedurer, der ikke har reel sammenhæng til sikkerhed.

Forslag 5a og 5b indebærer, at modellen for regimer udarbejdes i tæt sammenhæng med det nye disciplinærsystem for at give indre sammenhæng samt for klart at beskrive og sikre indsattes rettigheder og processerne i regimemodellen og disciplinærsystemet.

### Forslag 5a. En ny model for regimer

Forslag: At fængslernes regimestruktur gennemtænkes på tværs af alle fængsler med inddragelse af civilsamfundet og forskere. Udgangspunktet er, at alle indsatte, der ønsker det, får mulighed for en rolig afsoning med tilbud, der er tilpasset den enkeltes særlige udfordringer og behov.

Begrundelse: Miljøet i fængslerne er i de senere år blevet hårdere og præget af et stramt kontrol- og strafferegime. Et regime, der kun giver ringe plads til de mange, der ønsker en rolig afsoning, og som ønsker at bruge deres afsoning som et skridt i retning af en ny tilværelse uden kriminalitet.

Konsekvensen af det hårde miljø er, at mange indsatte oplever et højt konfliktniveau og en større risiko for negativ socialisering. Blandt personalet ses flere sygemeldinger, opsigelser og PTSD – ramte og vanskeligheder med at rekruttere nyt personale.

Muligheder: Med åbningen af de to seneste lukkede fængsler Enner Mark (235 pladser) og Storstrøm Fængsel (250 pladser) samt fysisk opdeling af afdelinger på de øvrige fængsler blev der skabt mulighed for at fordele de indsatte på en ny måde. Det vil sige, at den gruppe, hvor det stramme konsekvensprægede miljø er nødvendigt, samles på enkelte afdelinger, og resten placeres på afdelinger med plads til fællesskaber, hvor relations arbejdet vægtes til fordel for mange rutinemæssige kontrolopgaver og dermed mulighed for adfærds-korrigerende arbejde og tilbud om uddannelse og behandling.

Det vil blive muligt at give indsatte i lukkede fængsler, der har behov for tæt kontakt til pårørende herunder især egne børn, og som har en positiv adfærd mulighed for en sikker telefon på egen celle uden, at man behøver at frygte at muligheden misbruges af andre.

Forudsætninger: At fængselspersonalets faglighed inddrages mere i arbejdet end det sker i dag, hvor meget fængselsarbejde er præget af rutinemæssige standardiserede opgaver som visitationer af lokaler og personer og krav om urinprøveafleggelse uden mistanke.

### Forslag 5b. Disciplinærsystem

Vi skaber bedre sikkerhed gennem et disciplinærsystem med meget begrænsede, men til gengæld langt mere motiverende reaktioner, fx fratagelse af tv eller adgang til kondirum på almindelige afdelinger.

#### Forslag:

1. At sanktionen strafcelle afskaffes og erstattes med fratagelse af privilegier eller flytning til andet regime. Strafcelle skal dog fortsat kunne komme i betragtning for indsatte, der afsoner i strengeste regime.
2. At dobbeltstraf afskaffes ved at forseelser, der forfølges strafferetligt, ikke også sanktioneres disciplinært.
3. At fængselspersonalet får mulighed for at skønne inden for normalreaktionskemaets rammer.

### Begrundelse:

- Strafcelle er den strengeste disciplinære reaktion der findes og foreslås kun anvendt, når andre muligheder er udtømte.

Ikendelse af disciplinærreaktioner er et vigtigt redskab for fængslernes muligheder for at opretholde ro og orden, og det er derfor også vigtigt, at dette redskab er afpasset de faktiske forhold i fængslerne og giver mening for personalet. Strafcelle som den praktiseres i Danmark med total isolation kun afbrudt af sporadisk kontakt til personale har ofte alvorlige negative sundhedsmæssige konsekvenser og vurderedes af [praktikerudvalget](#) til ikke at virke efter hensigten og endog at være skadelig for resocialiseringsprocessen. I perioden 2012 – 19 er brugen af strafcelle steget med 50% fra 1.462 til 4.422 sager, og der er særligt sket en stor stigning efter 2015. Brugen af langvarig strafcelle (15 dage og derover) er eksploderet fra 7 i 2015 til 705 sager i 2019.

Den voldsomme stigning i brugen af strafcelle, både hvad angår antal og længde kombineret med strafcellens skadelige virkning, giver anledning til at foreslå sanktioner, der virker bedre og skader mindre. Ser man til udlandet kan man f.eks. i en periode miste adgangen til TV på cellen på egen afdeling eller miste adgangen til at deltage i udvalgte fritidsaktiviteter. Afgørende er, at sanktionen er meningsfuld i forhold til forseelsen og ikke skadelig, hverken for helbredet eller det fremadrettede. I særligt alvorlige tilfælde er der mulighed for flytning til andet regime som det allerede kendes i dag, hvor indsatte flyttes fra åbent til lukket fængsel.

- Det er et grundlæggende princip, at man ikke skal straffes to gange for samme forseelse. Det foreslås derfor, at forseelser, der anmeldes til politiet med henblik på strafforfølgelse ikke tillige udløser en disciplinærstraf. Er der behov for en her og nu reaktion, kan overførsel til andet regime komme på tale.
- Formålet med det disciplinære system er at sikre ro og orden i fængslet. Skal dette formål opnås, skal et forhør ikke blot indeholde en afklaring af skyld, men også en opfølgende snak om fremtiden og om hvorfor den indsatte ikke lever op til sit ansvar.

### Forslag 5c. Isolation

#### Forslag:

1. At alle former for isolation begrænses og afskaffes overfor særligt sårbare grupper som mindreårige og kvinder.
2. At isolerede i det omfang isolation stadig finder sted tilbydes stressmestring, tankeadspredelse gennem f.eks. lydbrug, motion på cellen og aktiviteter fra civilsamfundsorganisationer.

#### Begrundelse:

- Forskning viser at isolation er skadelig. Mennesker tager skade af selv kortere isolation og ved længere isolation er der risiko for skader som depression, angst, tab af koncentrationsevne, vrede og aggressivitet. Indsatte må gerne kede sig, men ikke direkte skadet, hvad der sker med de mange og lange isolationer i dag. Dertil kommer, at praktikerne oplyser, at isolationen kan være skadelig for resocialiseringsprocessen. I det lys foreslås alle former for isolation – strafcelle, udelukkelse fra fællesskab og frivillig udelukkelse fra fællesskab – begrænset mest muligt.

En sådan begrænsning kan ske ved at arbejde med forebyggelse af årsagerne til isolation. Man kan f.eks. arbejde med et godt match mellem indsatte og kontaktperson, oprettelse af specialafdelinger som f.eks. afrusnings- og forebyggelsesafdelinger for stofmisbrugere, hvor der arbejdes med motivation og tages udgangspunkt i belønningssystemet, og at dømte hører om ønsker om afsoning på specialafdelinger inden afsoningssted fastlægges. En disciplinær situation kan være et afsæt til en snak om en ændret fremtid. Indeholder afsoning i fællesskab på udvalgte afdelinger særlige privilegier som fx adgang til telefon på egen celle svarende til de nuværende afdelingstelefoner vil det i sig selv være en motivationsfaktor for ikke at blive isoleret. Adgang til ugenerte samtaler med egne børn og ægtefælle vil helt givet blive værdsat højt.

- I det omfang, der fortsat er isolation, skal det foreslås, at der arbejdes med afhjælpning af skader som følge af isolationen. Det kan ske ved:
  - At personale, der arbejder med isolerede, får en særlig uddannelse i varetagelse af opgaven
  - At isolerede dagligt (regelmæssigt) tilses af sundhedspersonale (læge eller sygeplejerske)
  - At isolerede indsatte tilbydes muligheder for tankeadspredelse. Her nævnes adgang på cellen til lydbøger, uddannelse, arbejde og motion og adgang til besøg af frivillige som kendes fra f.eks. Røde Kors besøgsvenner, og
  - At der tilbydes stressmestring, for eksempel med inspiration fra Norge. Materiale herom sendes af Forsete til Direktoratet for Kriminalforsorgen, men kan også fås ved henvendelse til tovholderen for *Civilsamfundet står sammen om Kriminalforsorgen*.

Mandela-reglerne fra 2015 fastlægger følgende, der bør overholdes i Danmark:

- (1) Isolation defineres som "indespærring af fanger alene i en celle i 22 timer eller mere om dagen uden meningsfuld menneskelig kontakt" og langvarig isolation defineres som "isolation i en periode på over 15 sammenhængende dage" (regel 44);
- (2) Absolut forbud: Ubestemt og langvarig isolation eller brug af en "mørk eller konstant oplyst celle" (regel 43); samt anvendelse af isolation overfor børn og gravide kvinder, samt personer med psykiske eller fysiske handicap (regel 45).

#### Forslag 5d. Styrkelse af sikkerheden gennem øget relationsarbejde og fjernelse af ulogiske rutineprocedurer.

Forslag: At der gives rammer og praktisk mulighed for øget relationsarbejde.

Begrundelse: Et godt relationsarbejde i forhold til indsatte muliggør, at konflikter tages i opløbet og øger sikkerheden både for ansatte og indsatte. Relationsarbejde kræver tid, tid der kan fås ved at afskaffe pålagte ulogiske rutiner og arbejdsprocesser, der ikke er tilpasset det enkelte sted og de enkelte grupper af indsatte. Som eksempler på ulogiske og frustrerende opgaver kan nævnes rutinemæssige urinprøvekontroller og de mange visitationer. Krav der skaber et stresset miljø både for indsatte og ansatte. Dertil kommer, at de ansatte oplever de ulogiske rutineprocedurer som fratagelse af deres faglighed og evne til at vurdere.

#### **Forslag 6. Skab bedre kontakt til og forståelse af omverdenen ved at**

- a. Sørge for at danske værdier spredes gennem CSO-inddragelse i fængslets hverdag med et fokus på folkeoplysning og dannelse. Lokale fritidsorganisationer og aftenskoler tilbyder aktiviteter, der engagerer lokalsamfundet og skaber nye netværk og omgangsformer for indsatte.
- b. Stille minimumskrav til kommunerne, herunder kommunal startpakke og kontanthjælp fra løsladelsesdato. "God løsladelse" evalueres og bliver ensrettet, redigeret, strammet op eller helt nedlagt.

#### Forslag 6a. Spredte danske værdier gennem CSO-inddragelse

Danske værdier skal spredes ved at inddrage civilsamfundsorganisationer i fængslets hverdag med et fokus på folkeoplysning og dannelse. Lokale fritidsorganisationer og aftenskoler tilbyder aktiviteter, der engagerer lokalsamfundet og skaber nye netværk og omgangsformer for indsatte.

Der henvises til forslag 2.

#### Forslag 6b. Stille minimumskrav til kommunerne / kommunal startpakke til løsladte

Forslag:

Der skal stilles minimumskrav til kommunerne, herunder kommunal startpakke og kontanthjælp fra løsladelsesdato. "God løsladelse" evalueres og bliver ensrettet, redigeret, strammet op eller nedlagt.

- Det skal vedtages ved lov, at Kriminalforsorgen i samarbejde med løsladelseskommunen skal levere en startpakke til den straffede, som skal være på plads *inden* løsladelsen. Startpakken skal indeholde bolig,

bankkonto, underhold, sygesikring, NemID og alle de andre praktiske ting, som skal give den løsladte de bedste forudsætninger for at komme godt i gang med livet og undgå tilbagefald til kriminalitet. (Bolig kan evt. være midlertidig som udgangspunkt, men blive fast, hvis man ikke begår ny kriminalitet)

- Kriminalforsorgen skal sikre, at kommunen er bekendt med løsladelsesdato, så evt. kontanthjælp udbetales på løsladelsesdatoen, da den løsladte ellers ofte vil skulle skaffe sig penge via kriminalitet, laver indbrud, sælger stoffer og andre utryghedsskabende handlinger.
- Det er afgørende at kommunalbestyrelserne drøfter og sikrer rammerne for den kommunale indsats, for at sikre trygheden i boligområderne og en mere effektiv ressourceanvendelse.
- Der skal sikres én indgang til kommunen for god løsladelse.
- Kommunerne forpligtes til at afholde møder med alle afsonere der deltager i god løsladelse allerede inden løsladelse. Møderne holdes hvis muligt fysisk i fængslet, hvilket bidrager til relationer og netværk mellem kriminalforsorgen og kommuner. I de tilfælde hvor afstanden er for stor holdes møderne online. Her skal der sikres overensstemmelse mellem systemerne i forhold til GDPR mv.
- Alternativt til minimumskrav kan der indføres en ordning hvor der er garanteret mulighed for bistand fra en CSO ved løsladelse.

#### Begrundelse:

- "God løsladelse" skal søge at skabe forbindelsen mellem stat og kommune, men i mange tilfælde er der for den indsatte en slugt mellem de to systemer. Fx fordi man i fængslet er afhængig af at gå gennem medarbejderne, mens man i kommunen skal kunne navigere flere forskellige indgange til de forskellige forvaltninger. Der er brug for én indgang for denne gruppe – og der er brug for at se God Løsladelse efter i sømmene.
- Samarbejdet fungerer meget forskelligt mellem kommuner, men også i Kriminalforsorgens områder og institutioner. Derfor bør der sættes minimumskrav til kommunerne og især bør det sikres, at der er kontanthjælp fra løsladelsesdagen.
- Manglen på støtte kan forventes at betyde at mange løsladte, der hurtigt falder tilbage til kriminalitet. I værste fald er der specifikke grupper, der ikke følges op over for. Det kan være rockere / bander, der modtager passive ydelser til aktive bandekriminelle, eller i værste fald radikaliserede der ikke opfanges.
- Da kommunerne har selvstyre, er et alternativ at indsætte en bro mellem stat og kommune i form af civilsamfundsorganisationerne. Civilsamfundet kan bygge bro, ikke bare mellem afsoningen og livet som løsladt, men også mellem den enkelte klient og Kriminalforsorgen / kommunen.